

Til Kunnskapsdepartementet

Takk for høringen av NOU 2023:19.

Hvordan skolen kan legge enda bedre til rette for læring er et vedvarende spørsmål. Bruken av digitale verktøy og læremidler i skolen kan gjøre det mulig å justere og endre undervisningen, ikke kun basert på lærerens erfaringer og elevenes tilbakemeldinger, men også basert på lærers analyse av dataene som teknologibruken skaper. Det er imidlertid en rekke betingelser som må være oppfylt, og betingelser som må være til stede, for at dette kan skje på en god måte, som også ekspertgruppa viste til i sin delrapport.

Lektorlaget mener god bruk av digital læringsanalyse forutsetter at alle som underviser har høy formell kompetanse i fagene, og at det er fagmiljøene på skolene som beslutter innkjøp og metodevalg. Disse forutsetningene er dessverre ikke på plass ved alle skoler i Norge.

Digital læringsanalyse er et ukjent fenomen og begrep for de fleste lærere. En spørreundersøkelse gjennomført blant våre medlemmer i oktober 2022 viste at 85 % ikke har erfaring med bruk av digital læringsanalyse. Blant mindretallet som oppga at de har erfaring med bruk av digital læringsanalyse, var det en tydelig overvekt av realfagslærere.

Lektorlaget har bidratt med to skriftlige innspill¹ underveis til utvalget, i tillegg til muntlige innspill på møter. Parallelt med utvalgets arbeid har vi også gitt innspill til KS og KD sin nye digitaliseringsstrategi², og avgitt høringsuttalelse til personvernkommisjonens NOU³.

Vi ba utvalget om å undersøke faktisk bruk, og forholde seg til skolesektoren slik den er i dag, snarere enn å kun ta utgangspunkt i de potensialene akademias eksperter ser for seg i framtida, når det gjelder bruk av digital læringsanalyse. Vi er glade for at utvalget har lyttet til oss, og for at de i stor grad bygger på de innsiktene vi har formidlet fra våre medlemmer.

Ekspertgruppen har lagt vekt på å utarbeide anbefalinger og forslag som bidrar til trygg og forsvarlig læringsanalyse med et klart pedagogisk formål.

Vi vil i denne uttalelsen kommentere på forslag fra utvalget som berører grunnskolen og videregående opplæring. Vi går også nærmere inn på utvalgets vurderinger i kapittel 7 om hvordan læringsanalyse kan fremme læring og forbedre undervisning og utvalgets vurderinger i kapittel 8 om

¹ Skriftlig innspill 30.05.2022: https://media.wpd.digital/norsklektorlag/uploads/2022/05/Norsk_Lektorlag_Innspill-til-utvalg-om-digital-laeringsanalyse_30052022.pdf og skriftlig innspill 28.02.2023: <https://media.wpd.digital/norsklektorlag/uploads/2023/08/Innspill-NorskLektorlag-digital-laeringsanalyse-28022023.pdf>

² Skriftlig innspill 22.04.2022: <https://media.wpd.digital/norsklektorlag/uploads/2023/09/NorskLektorlag-innspill-strategi-digitalkompetanse-infrastruktur-22042022.pdf>

³ <https://media.wpd.digital/norsklektorlag/uploads/2023/02/2022.02.08-horingssvar-Personvernkommisjonen.pdf>

hvilke pedagogiske og etiske utfordringer læringsanalyse kan føre med seg.

Merknader til ekspertgruppens forslag som berører grunnskolen og videregående opplæring

1) Tydeliggjøring av det rettslige grunnlaget for læringsanalyse i grunnopplæringen

Ekspertgruppen anbefaler å tydeliggjøre det rettslige grunnlaget for læringsanalyse i grunnopplæringen, i høyere utdanning og i høyere yrkesfaglig utdanning. Formålet med denne anbefalingen er å oppklare når behandling av personopplysninger i læringsanalyse er lovlig og skape bedre forutsigbarhet.

Ekspertgruppen foreslår å ta inn et nytt avsnitt i opplæringsloven § 25-1 om behandling av personopplysninger i læringsanalyse og hvilke oppgaver i loven disse behandlingene vil kunne være nødvendige for. Forslag til nytt avsnitt:

«Kommunar, fylkeskommunar og lærebedrifter kan behandle personopplysningar om elevar og lærlingar ved hjelp av maskinell analyse og samanstilling når det er etisk og pedagogisk forsvarleg og nødvendig for å utføre oppgåver og plikter i lova og forskriftene til lova. Døme på slike oppgåver og plikter kan vere å tilpasse opplæringa, arbeidet med kvalitetsutvikling i § 17-12 og undervegsvurdering i forskrifta til opplæringslova § 3-10. Graden av personidentifikasjon skal ikkje vere større enn nødvendig for det aktuelle formålet.»

- Norsk Lektorlag støtter innretningen av lovforslaget. Hva som kan være etisk og pedagogisk forsvarlig må defineres nærmere.

2) Norm for personvern i grunnopplæringen

Digitaliseringen av skolesektoren har hatt en svært rask utvikling i løpet av de siste årene. Bruk av digitale læremidler, læringsressurser og programvare, og spesielt bruk av digital læringsanalyse, gjør at elevers og læreres personvern må sikres bedre enn det har blitt gjort til nå. Vi er svært opptatt av at personvern og personlig integritet må ivaretas for både ansatte og elever, og mener arbeidsgiver (skoleeiere) må organisere virksomheten slik at personvernet til elever og ansatte ivaretas bedre.

- Lektorlaget støtter ekspertgruppens anbefaling om at det utarbeides en norm for personvern i grunnopplæringen. Vi er enige i at normen bør bygge på eksisterende materiell og tiltak i skolesektoren, og at det rettes særlig oppmerksomhet mot personvernrisikoen ved bruk av fritt tilgjengelige ressurser og autonome systemer. Enkel og tilgjengelig informasjon vil være avgjørende i det videre arbeidet.

Ekspertgruppa skriver formålet med anbefalingen om en norm er å styrke elevenes personvern og legge til rette for god personvernpraksis, økt bevissthet og bedre kompetanse om personvern. Normen anbefales utarbeidet i samarbeid med sektoren, og ekspertgruppen anbefaler at normen minst bør omfatte:

1. å utarbeide og forvalte konkrete krav til personvern i ressurser som har funksjonalitet for læringsanalyse
2. å utarbeide og forvalte veiledningsmateriell for skoleeiere, skoleledere, lærere, elever, foreldre, utviklere og leverandører
3. å utarbeide og forvalte nasjonale personvernkonsekvensvurderinger for ressurser som har funksjonalitet for læringsanalyse

4. å legge til rette for å utvikle kompetanse om og utveksle erfaringer fra arbeid med personvern i skolen

2.1. Personvernkrav til ressurser som har læringsanalysefunksjonalitet

Ekspertgruppen anbefaler at det blir utarbeidet konkrete, etterprøvbare krav til personvern for ressurser som har funksjonalitet for læringsanalyse. Kravene i skolenormen må være likelydende for både lisensbelagte og fritt tilgjengelige ressurser. Kravene bør som et minimum være rettet mot å redusere risiko knyttet til disse fire personvernprinsippene:

- rettferdighet
- åpenhet
- dataminimering
- riktighet

Lektorlaget støtter at en personvernnorm for grunnskolen må innebære at det stilles krav til leverandørene. Utvalget skriver at standardinnstillingen i læringsressurser og læremidler bør være at funksjonalitet for læringsanalyse er slått av. Dette er et viktig poeng Lektorlaget støtter. Det må være læreren i klasserommet som avgjør når den skal skrus på. Utvalget skriver at *«funksjonalitet for å skru av og på læringsanalyse må veies mot pedagogiske behov og hva som i praksis er mulig å gjennomføre»*⁴.

Det er videre viktige eksempler på relevant informasjon utvalget trekker fram i sin drøfting av hva åpenhet bør innebære i denne sammenhengen:

Eksempler på relevant informasjon er

- en lettforståelig og tilstrekkelig beskrivelse av hva løsningen faktisk gjør
- en skisse over dataflyt og behandlingsprotokoll⁵
- en forklaring på hvordan algoritmen veker variabler, og hvor nøyaktig algoritmen er
- en synliggjøring av hvilken informasjon som samles, hvor informasjonen er hentet fra, og hvordan den tolkes i analysen.⁵

2.2. Veiledningsmateriell

Lektorlaget støtter forslaget om at det utvikles veiledningsmateriell til de ulike aktørene i skolesektoren, og vil presisere at det må utarbeides separat mot de ulike målgruppene.

Skoleeierne et omfattende ansvar som behandlingsansvarlige, og de må forvalte dette ansvaret godt, og bedre enn i dag. Vi har støttet Personvernkommisjonens vurdering om at digitalisering av norsk skole *«har skjedd svært raskt, uten at roller og ansvar for personvernarbeidet, eller konsekvenser for barns personvern er drøftet i tilfredsstillende grad»*.

Personvernkommisjonen mener hovedutfordringen er at kommunene har svært ulike ressurser og kompetanse til å ivareta ansvaret for elevenes personvern. Mangelen på sentrale føringer og varierende kompetanse gir en risiko for at leverandørene kan legge premissene for hvordan personvern ivaretas i skolen.

Norsk Lektorlag er opptatt av at elever skal ha like rettigheter både når det gjelder tilgang til god utdanning og ivaretagelse av personvern uavhengig av hvilken bostedskommune man tilhører. Som behandlingsansvarlige har skoleeierne ansvaret for at personopplysningene til elevene blir behandlet i tråd med regelverket. Det er et stort ansvar å ha, spesielt for mindre kommuner, og vi er bekymret for at det ikke vil bli fulgt opp tilstrekkelig om ikke nasjonale

⁴ NOU 2023:19, side 120.

⁵ NOU 2023:19, side 121.

myndigheter tilrettelegger på en bedre måte enn i dag. Ingen av ressursene utvalget viser til er utviklet spesielt for læringsanalyse, og få av ressursene tar for seg krav knyttet til pedagogisk kvalitet. Norm og veiledninger må sammen bidra til å minimere usikkerhet og risiko.

Veiledningsmaterialet rettet mot lærere og lektorer må være svært tydelige på hva som er å regne som en minimumsansvar for denne yrkesgruppen. Lærere skal selvsagt operere innenfor rammene av gjeldende personvernlovgivning, men det kan ikke forutsettes at lærere og lektorer skal måtte bli eksperter på personvern. Vi ser en minimumstilnærming som riktig i denne sammenhengen, slik at undervisningspersonalet kan konsentrere seg om sine kjerneoppgaver.

Vi forutsetter at veiledningsmaterialet utarbeides og kvalitetssikres nasjonalt, og i samråd med berørte parter.

2.3. Forslag om nasjonale personvernkonsekvensvurderinger (DPIA)

Utvalget bemerker at det er stor usikkerhet blant skoleeierne i prosessen med å vurdere om bruken av en ressurs i skolen medfører en akseptabel personvernrisiko. Det kan føre til forskjeller i ressurstilgang. Dagens anskaffelsessystem beskrives som ineffektivt. Det sikrer ikke at alle elever har lik tilgang til digitale læremidler av høy kvalitet.

Utvalget foreslår at det utarbeides personvernkonsekvensvurderinger (DPIA) nasjonalt, som del av skolenormen, slik at en kan sikre forsvarlige vurderinger av høy kvalitet og redusere bruken av offentlige ressurser.

Lektorlaget støtter en slik sentralisert ressursbruk. Selv om skoleeiernivået har ansvaret, vil det være sløsing med ressurser om hver enkelt kommune og fylkeskommune skulle settes til en slik vurdering, når de digitale læringsressursene og læremidlene i prinsippet er globalt tilgjengelige.

2.4. Tilrettelegging for erfaringsutveksling og kompetansebygging om personvern

Lektorlaget deler oppfatningen om at personvernssituasjonen i skolen er prekær, og at en som et første skritt bør oppfordre kommuner og fylkeskommuner til å dele sine erfaringer, i påvente av en felles, nasjonal ordning.

3) Rammer for god læringsanalyse i grunnsopplæringen

Ekspertgruppen anbefaler å etablere rammer for god læringsanalyse i grunnsopplæringen. Formålet med denne anbefalingen er å styrke valgfriheten til elever og lærere og gi bedre grunnlag for pedagogiske beslutninger om læringsanalyse for å fremme læring.

For at pedagogiske vurderinger skal kunne gis forrang, og for å sikre reell valgfrihet i klasserommene, må det være en balanse i tilskudds- og incentivordningene fra nasjonale myndigheter. Samtidig som en nå utforsker muligheter for mer bruk av digital læringsanalyse, har også myndighetene nedsatt et utvalg som skal se på skjermbruken i skolen. I mandatet til dette utvalget fremheves det at det i «*Den offentlige debatten har blant annet trukket inn læringsutfordringer med skjermbruk, særlig knyttet til evnen til dybdelesing og hvordan elevene forberedes til høyere utdanning*»⁶.

Hensynet til elevens beste må vektes høyt. Skolesektoren må være oppmerksomme på de individuelle og samfunnsmessige konsekvensene økt grad av overvåkning, kan medføre.

⁶ <https://www.regjeringen.no/contentassets/99c8ac01ca12407fbacd14c24a59dc18/mandat-for-offentlig-utvalg-som-skal-se-pa-konsekvenser-av-barn-og-unges-skjermbruk-og-foresla-tiltak-sk2228981.pdf>

3.1. Nasjonal tilrettelegging for bruksbaserte prismodeller for digitale læremidler

Utvalget anbefaler at nasjonale myndigheter legger til rette for bruksbaserte prismodeller for digitale læremidler, og at det blir satt i gang en utredning om hvordan forsøk med bruksbaserte prismodeller kan skales opp.

Lektorlaget støtter disse forslagene. Vi mener lærere og lektorer må ha valgfrihet for sine klasserom, og velge den blandingen av digitale og analoge læremidler og læringsressurser de mener er riktige, for sine fag og sine elevgrupper.

Med økt omfang av innkjøp av digitale læremidler og læringsressurser, har innkjøpsmakten blitt flyttet lengre vekk fra klasserommene, og skoleeiere inngår avtaler om lisenser og produktkjøp som er langvarige. Vi er positive til tiltak som kan føre til at valgfriheten flyttes tilbake til klasserommet, til at offentlige midler brukes på en mest mulig hensiktsmessig måte, og til at skoleeier ikke låser lærere og elever til et produkt eller leverandør i årevis, uavhengig av hvordan ressursen som er innkjøpt, fungerer. Byttekostnadene må gjøres minimale, og de pedagogiske hensynene må veie tyngst. Vi støtter utvalgets vurdering i at *«en bruksbasert prismodell i større grad vil ivareta valgfrihet for skoler, lærere og elever ved bruk av ressurser med funksjonalitet for læringsanalyse, og at nasjonale myndigheter bør legge til rette for dette.»*⁷

3.2. Nasjonal tjenestekatalog for digitale læringsressurser som understøtter god læringsanalyse

Ekspertgruppen anbefaler at den nasjonale tjenestekatalogen for digitale læringsressurser understøtter god læringsanalyse i skolen. En slik tjenestekatalog kan blant annet inneholde *«en oversikt over og en beskrivelse av digitale læringsressurser med funksjonalitet for læringsanalyse, informasjon om tilgjengelige lisenser, statistikk og analyse av bruk og dessuten vurderinger opp mot krav til personvern, universell utforming og målform»*.⁸

Norsk Lektorlag støtter forslaget, og legger til at en nasjonal tjenestekatalog bør finnes for digitale og analoge læremidler og læringsressurser, og at den også bør inneholde informasjon om og en vurdering av hvordan læremiddelet eller -ressursen forholder seg til fagets læreplan og kompetansemålene i den.

Vi mener en felles digital tjeneste for vurdering av læremidler, basert på kvalitetskriterier i fagene og samsvar med læreplaner, som også ivaretar personvern, kan styrke og utvikle profesjonaliteten når faglærere skal anbefale skolens innkjøp av læremidler.

Personvernkommisjonen tok også til orde for å opprette en nasjonal tjenestekatalog for digitale læremidler. Denne skal gi en oversikt over læremidler som en har gjennomført risiko- og sårbarhetsanalyse og vurdert personvernkonsekvensene for. Norsk Lektorlag støttet forslaget, og pekte på at det er skoleeiers ansvar å sørge for skolene ikke bruker læremidler eller læringsressurser som ikke ivaretar elevers personvern. Samtidig må faglæreren ha reell påvirkning på valg og bruk av alle typer læremidler. Utdanningsdirektoratet har nylig utviklet kvalitetskriterier for læremidler, og vi forutsetter at en fremtidig nasjonal tjenestekatalog for digitale læremidler kobles sammen med dette

⁷ NOU 2023:19, side 129.

⁸ NOU 2023:19, side 128.

arbeidet.

I vår merknad til personvernkommisjonen skrev vi at det ikke bare må stilles tydelige krav til ivaretagelse av personvernet i en nasjonal tjenstekatalog for digitale læremidler, men at det også må stilles krav til det pedagogiske og fagdidaktiske innholdet og faglig kvalitet i en slik tjenstekatalog. Kriteriene for inkludering og ekskludering må være tydelige. Beslutningen om valg av læremidler må tas på skolenivå og en slik nasjonal tjenstekatalog vil bidra til å gjøre gode valg også når det gjelder det pedagogiske innholdet. Så lenge skolene kan velge fritt mellom de alternativene som finnes i denne tjenstekatalogen ivaretas både kommunalt selvstyre og metodefrihet.

Lektorlaget mener det må være klare retningslinjer for anskaffelse av læringsressurser, også de som er gratis, slik at det sikres at det tas en vurdering av personvernrisikoen før det tas i bruk, og at en sørger for at elevene ikke betaler med sine personopplysninger. Det må settes av nok ressurser til å betale for de læremidlene og læringsressursene det er behov for i skolen.

3.3. Utarbeiding av sentralt gitte kvalitetskriterier som lærere (med flere) kan bruke

NL støtter utvalgets vurdering og forslag, men vil særlig bemerke at kvalitetskriteriene bør utvikles fagspesifikt. Utvalget skriver at «*Vurderingene av pedagogisk kvalitet og egnethet ved ressurser med funksjonalitet for læringsanalyse bør gjøres så nær dem som skal bruke ressursene som mulig. Relevante kriterier for kvalitet knyttet til læringsanalyse bør likevel utarbeides sentralt for å gi god støtte i denne vurderingsprosessen.*»

Utvalget foreslår at en bygger på de eksisterende kvalitetskriteriene for læremidler som Utdanningsdirektoratet har utviklet. Lektorlaget mener det bør være fagspesifikke kriterier, slik at læremidlene kan vurderes opp mot fagenes læreplaner. Da kvalitetskriterier for læremidler skulle utvikles, foregikk dette først fagvis (for henholdsvis matematikk, norsk og engelsk), før en valgte å lage generelle kriterier som ble antatt å skulle fungere på tvers av fag. Vi er ikke kjent med at det foreligger brukerevalueringer eller statistikk som viser faktisk bruk av disse ressursene. Vårt inntrykk er imidlertid at det er lite kjent i skolesektoren.

Utvalget mener innholdet i kvalitetskriteriene/veilederne er et godt rammeverk for kvalitetsvurdering, og vil inkludere eksplisitte kriterier for kvalitet i læringsanalyse i dem. Vi mener det videre arbeidet med nasjonal tjenstekatalog må ses i sammenheng med slike kvalitetskriterier, slik at brukergrensesnittet til lærere er godt, og en kan finne alle støtteressurser på et sted.

3.4. Ekspertgruppen anbefaler at det stilles krav til leverandørene om å gjøre tilgjengelig brukerrettet informasjon som begrunner og forklarer hvordan ressursene fungerer.

Ekspertgruppen mener leverandørene må begrunne løsningene de har valgt, og forklare hvordan løsningene faktisk fungerer. De mener det må stilles krav til leverandørene om å gjøre slik informasjon tilgjengelig. Leverandørene må også kunne dokumentere at de tekniske spesifikasjonene i ressursene samsvarer med den brukerrettede informasjonen.

Lektorlaget støtter at det stilles slike krav til leverandørene. Dette er særs viktig. Hvis ikke slike krav stilles, ser vi en stor risiko for at leverandører av digitale læremidler får en for stor grad av innvirkning på pedagogisk praksis i klasserommene, og at en ikke får til den profesjonaliseringen innenfra, som egentlig er ønsket.

Går metodefrihet, kompetansebaserte læreplaner og digital læringsanalyse godt i hop?

Kompetansebaserte læreplaner som LK20/LK20s forutsetter at det er lærerens tolkning av læreplanen som danner utgangspunktet for undervisningen. Rommet for tolkning er generelt svært stort i de nye læreplanene, selv om det varierer fra fag til fag. Utstrakt bruk av digital læringsanalyse innebærer at leverandøren foretar denne tolkningen, og i større grad enn for papirbaserte læremidler, også bygger inn sin læreplantolkning i verktøyet på en måte som ikke er synlig eller forståelig fra brukernes perspektiv. Det er en stor risiko for at læreplantolkningen bygges inn i lukkede systemer hvor brukerne, elever og lærere, i stor grad holdes utenfor. Overordnede og generelle kompetansemål i fagfornyelsen vil også kunne gjøre utvikling av gode, adaptive verktøy, vanskeligere.

Digital læringsanalyse bør kun tas i bruk på profesjonens premisser

Lærers metodefrihet må være en rettesnor for det videre arbeidet. En lærer må selv kunne velge i hvilke situasjoner en vil utføre digital læringsanalyse som del av planlegging av undervisningen, basert på en vurdering av i hvilke fag og læringssituasjoner dette kan gi en reell merverdi, og for hvilke elevgrupper.

Snarere enn å snakke om bremseklosser, mener vi det vil være mer fruktbart å diskutere i skolens profesjoner, om digital læringsanalyse vil tilføre noe nyttig jfr. tiden det tar, og om en vil velge å nyttiggjøre seg slike data, hvilke betingelser som må være tilstede for at en slik analyse skal være hensiktsmessig.

Nordrum-utvalget påpekte betydningen av at digitale verktøy, og bruk av digital læringsanalyse, blir hjelpemidler for læreren og ikke kommer til erstatning for læreren. For at slike verktøy skal være et hjelpemiddel for læreren og ikke en erstatning, må læreren ha god kjennskap til verktøyet og hvordan det fungerer.

Norsk Lektorlag støtter Nordrum-utvalgets advarsel mot feil bruk av digital læringsanalyse: «På den annen side kan bruk av smarte, digitale læringsverktøy gjøre at læreren har mindre styring med hvilken opplæring elevene får, og hvilke slutninger som trekkes fra elevens prestasjoner. Det kan være risiko for at leverandører av IKT-systemer får større innflytelse på premissene for elevens opplæring enn læreren. Ettersom leverandørene av IKT-systemer ikke har den samme kompetansen som lærere har, kan det bety at læringsverktøyene presenterer lærestoff eller trekker slutninger om elevene som ikke er basert på faglig-pedagogisk kunnskap og erfaring.»

Det vil fortsatt være viktig framover å bygge nok kompetanse, både på skoleeiernivå, skoleledernivå og blant lærere og lektorer, til at hver og en kan ta veloverveide og gode valg, om hvorvidt en skal og bør bruke digital læringsanalyse, eller ikke. At en gitt teknologi er tilgjengelig, innebærer ikke at den skal og må bli brukt i alle situasjoner og sammenhenger.

3.5. Ekspertgruppen anbefaler en tilskuddsordning for å kjøpe og utvikle digitale læremidler som har funksjonalitet for læringsanalyse.

Ekspertgruppen mener en slik tilskuddsordning bør stimulere til innovativ læringsanalysefunksjonalitet og kunstig intelligens (KI) og må stille krav til personvern og ansvarlig bruk av KI. Det må også stilles krav til at ressursene er i tråd med sentralt gitte kvalitetskriterier.

Ekspertgruppen peker, i likhet med personvernkommisjonen, på at det er en markedsrevet utvikling av læringsteknologi i norsk utdanning. Lektorlaget støtter forslaget om en tilskuddsordning, slik at tilgjengeligheten på læremidler og læringsressurser kan bli bedre i bredden av skolens fag.

Imidlertid ser vi en risiko for at en vridning av tilskuddsordningene kun mot digitale læremidler, vil gjøre det enda vanskeligere å skape en god balanse i bruken av digitale og analoge verktøy i klasserommene.

Lærernes metodefrihet må ivaretas. Bekymringen har økt, i samfunnet og i lærer- og lektorprofesjonene, om negative konsekvenser av mye skjermbruk i skolen, og for blant annet individualiseringen i opplæringen som digitale verktøy ofte medfører.

3.6. Midler til innovasjon og FoU på læringsressurser med funksjonalitet for læringsanalyse og adaptivitet
Ekspertgruppen anbefaler at det utlyses midler til innovasjon, forskning og utvikling på digitale læringsressurser som har funksjonalitet for læringsanalyse og adaptivitet, og midler til å forske på bruken av slike ressurser i autentiske læringssituasjoner.

Lektorlaget er opptatt av at dette arbeidet må springe ut fra behovene i klasserommet, og at det er behovene derfra som bør styre innovasjoner og utvikling av ressurser. Vi erfarer at det ikke gjøres i dag.

3.7. Tiltak for økt kompetanse i læringsanalyse

Ekspertgruppen anbefaler tiltak som retter seg mot lærerstudenter, lærere, skoleledere og skoleeiere, slik at de kan utvikle kompetanse i læringsanalyse. Kompetanse i læringsanalyse og kunnskap om kunstig intelligens bør inngå i både grunntutdanningen og i etter- og videreutdanningstilbudet.

NL støtter denne anbefalingen. Vi mener kunnskap om bruk av digital læringsanalyse bør inngå i alle lærer- og lektorutdanninger. Det er viktig å sørge for at etter- og videreutdanningstilbud tilbys i enkeltfagene, og at digital læringsanalyse kan inngå som et element innenfor slike *faglige* tilbud.

3.8. Skoleeierne må sørge for informasjon til elevene og evaluere medvirkning

Ekspertgruppen anbefaler at skoleeierne sørger for at elevene får tilpasset og forståelig informasjon slik at de kan ta stilling til spørsmål om læringsanalyse. Videre er anbefalingen at skoleeierne jevnlig evaluerer om elevene opplever at skolen ivaretar retten de har til medvirkning.

Lektorlaget har på flere arenaer etterlyst arbeid med operasjonalisering av begrepet elevmedvirkning, da det fremstår utydelig hva som faktisk legges i det. I det videre arbeidet forutsetter vi at skoleeiernivå sørger for at opplæringsloven overholdes, og at elevene ikke overvåkes unødig, jfr. kravet om «etisk og pedagogisk forsvarlig».

Merknader til kapittel 7 om hvordan læringsanalyse kan fremme læring og forbedre undervisning

Utalget skriver: «Gjennom læringsanalyse er det mulig å få vite mer om elevenes faglige arbeid underveis i læringsprosessen og å formidle denne innsikten til elevene som en integrert del av undervisningen.» (NOU 2023:19, side 64). Lektorlaget vil understreke at det må være lærer eller lektor som er mellomledet, som tolker, filtrerer og tilpasser tilbakemeldinger til eleven.

Vi vil også vektlegge betydningen av at elevene reelt opplever at det er rom for å prøve og feile i klasserommet. Utalget skriver:

«Elevene må også ha rom for å prøve og feile i læringsprosessen sin uten at data alltid lagres og benyttes i underveisvurdering, og de bør være kjent med om dataene samles inn med formål om å gi underveisvurdering, eller om dataene skal inngå i sluttvurderinger.⁹

⁹ NOU 2023:19, side 65.

Utvalget skriver godt om hvordan digital læringsanalyse kan være en kilde til informasjon om hvordan elevene lærer og det de kan: *«Systematisk bruk av digitale spor fra læringsprosessen kan på denne måten gi innsikt i elevers misoppfatninger og identifisere faglige områder der de trenger mer støtte i opplæringen. Denne informasjonen kan så brukes av læreren for å tilpasse opplæringen og til å identifisere elever som trenger ytterligere oppfølging. Læringsanalyse kan bidra til å avdekke utfordringer på et tidlig tidspunkt. Dette kan legge grunnlag for å sette inn tiltak raskt, og på den måten bidra til målet om tidlig innsats og økt gjennomføring i videregående opplæring.»* (s 66)

Vi savner imidlertid en tydelig beskrivelse av tid som forutsetning for å gjennomføre en analyse, og også tiden som vil måtte medgå for å få en tilstrekkelig kompetanse i å forstå hva dataene kan, og ikke kan, fortelle.

[Merknader til kapittel 8 om hvilke pedagogiske og etiske utfordringer læringsanalyse kan føre med seg.](#)

Utvalget advarer mot at beslutningsstøtten digital læringsanalyse kan være, kan risikere å bli selve beslutningen. Lektorlaget støtter denne bekymringen.

Per i dag er faktisk omfang av bruk av digital læringsanalyse i skolen trolig liten, og dermed finnes det ikke god nok dokumentasjon på om bruk av digital læringsanalyse faktisk bidrar til å forbedre elevenes læringsutbytte. Slik vi ser det, er ikke veien fram til en situasjon hvor bruk av digital læringsanalyse faktisk letter lærernes planleggings- og vurderingsarbeid, verken enkel, eller kort. Eventuelt økte forventninger om at lærer som del av sitt for- og etterarbeid skal behandle digitale analyser og data, vil være både krevende og tidkrevende, og dette må gjenspeiles i avtaleverket.

Vi støtter også bekymringen om, og innspillene utvalget har fått, knyttet til overvåkning og stress. Følelsen enkelte elever viser til, om å være under konstant overvåkning, og at det ikke er rom for å prøve og feile, bør fungere som et varsku for beslutningstakerne. Spesielt gitt den økte digitaliseringen av skolen, må vi sørge for at elevenes rom for læring gis mer plass. Dette vil vi komme tilbake til i forbindelse med den kommende høringen av forskrift til opplæringsloven, spesielt med tanke på vurderingsforskriften.

Lektorlaget deler ekspertgruppens vurdering om at *«selv om forskningen kan vise til lovende pedagogisk nytteverdi av læringsanalyse, er vi langt unna en praksis i dagens skoler og læresteder som oppveier ulempene»*.¹⁰

Vennlig hilsen

Helle Christin Nyhuus
leder
Norsk Lektorlag

¹⁰ NOU 2023:19, side 84.